

Zápis z obhajoby disertační práce pana Mgr. Vojtěcha Kesslera

konané dne 19. 3. 2015 od 9,00 hodin

Téma práce: *Válečné pomníky a historická paměť. K recepci sepulkrálně-militárních památek v českých zemích z válek mezi lety 1757–1914*

Přítomni:

doc. PhDr. Magdalena Pokorná, CSc.

prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.

prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.

prof. PhDr. Eduard Maur, CSc.

PhDr. Jan Randák, Ph.D.

doc. PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

Předsedkyně komise doc. PhDr. Magdalena Pokorná, CSc. oficiálně zahájila obhajobu, přivítala přítomné a představila kandidáta Mgr. Vojtěcha Kesslera. Ocenila, že Vojtěch Kessler odevzdal práci na konci čtvrtého ročníku doktoranského studia. Mimo to vyzdvihla, že je autorem publikace o Jahnově mohyle (Vojtěch Kessler – Martin Kliment, *Vytoužená, nepochopená, zapomenutá Jahnova mohyla u Chebu*, Praha 2014) vyšlé v NLN.

Školitel prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. představil blíže svého doktoranda a seznámil komisi s jeho disertační prací. Doktorandovo badatelské téma krystalizovalo již během navazujícího magisterského studia. Po přijetí do doktorského studia bylo vcelku snadné vyprofilovat téma, ovšem název práce a metodický přístup vznikl dlouhodobě. Práce je nejen dlouhého chronologického záběru, ale i informačně širokého, neboť vojenských památek se na našem území vyskytuje velké množství. Probíhaly dlouhodobé diskuze, co do práce zahrnout, zda „jen“ emblematické památky, či i jiné jevy. Doktorand se rozhodl pro první variantu. Struktura předložené práce se jeví jako dobře promyšlená. Chronologické vymezení končí v období před první světovou válkou, neboť její pomníky jsou již jiného charakteru. Školitel využil oponentského posudku doc. PhDr. Zdeňka Hojdy, CSc., kde je vyzdvihnuto, že práce je založena na nemalém množství zahraniční literatury. Představa míst paměti / paměti míst je v představě Vojtěcha Kesslera pevně spojena s geografickým místem, na rozdíl od přístupu Pierra Noiry. Školitel rovněž ocenil čtyři roky, za které doktorand práci předložil, navíc si doktorand během studia našel i jiné téma (Jahnova mohyla). Výsledkem tohoto badatelského zájmu je výše uvedená publikace. Vojtěch Kessler byl aktivním studentem, pravidelně se zúčastnil nejen doktoranských seminářů, ale navštěvoval i semináře pro studenty z navazujícího magisterského studia. Školitel doporučil udělit titul Ph.D.

Kandidát seznámil přítomné se svojí disertační prací. Sdělil zejména, že jeden z hlavních přínosů práce spočívá v teoreticko-metodologickém přístupu. Podle vlastních slov se dlouho vypořádával s termíny, jejichž verzi ovšem ve svém podání nechápe jako nějaký kánon, ale jako možnost inspirace pro jiné badatele. Zdůraznil, že si vybral příklady pomníků a na základě jejich komparace poté stavěl závěry. Za hlavní dvě témata práce považuje pomníky a paměť. Paměť je podle jeho názoru mnohem více formována následujícím děním, než objektem, pomocí kterého vzpomínáme. Tímto své vystoupení ukončil.

Předsedkyně seznámila komisi s posudkem nepřítomného PhDr. Pavla Běliny, CSc. Podle tohoto posudku zpracoval Vojtěch Kessler opomíjené, ale nikoliv okrajové téma. V Kesslerově pojetí svědectví o druhém životě (Nachleben) podléhá druhý život pomníků tradičním politickým výkyvům, což je dle oponenta zjednodušující přístup. Podle oponenta si Kessler dále ulehčil práci tím, že postupoval chronologicky. Opomenul taktéž například památník bitvy u Kolína v schönbrunnském parku ve Vídni. Kolínský pomník autor připomíná v souvislosti s militarizací a zároveň romantizací prostoru po francouzské revoluci. Rozmach vojenské sepulkární kultury po roce 1866 autor vysvětluje harmonizací české společnosti, k čemuž má oponent výhrady. Podle něj nelze hovořit o harmonizaci, ale o potýkání loajality s habsburským nevděkem. Podle oponenta není dále zmíněno, jak dané památky přečkaly komunistický režim, zda to bylo tím, že již stačily natolik vrůst do života místních obyvatel. Podle oponenta je diskutabilní část věnující se památníkům bitvy u Hradce Králové (Chlum), kde kandidát vyzdvihnul pouze baterii mrtvých, nikoliv větší množství tamních pomníků. Oponent v závěru posudku ocenil značný počet pramenů a sekundární literatury, podle něj autor nic podstatného neopomenul. V samotném závěru disertační práce ovšem postrádá trochu více pregnantnosti a upozorňuje na několik zkomolených jmen a některé zmatečné odkazy. Celkově se však podle něj práce vyznačuje erudovaností, a proti její obhajobě nic nemá.

Podle oponenta doc. PhDr. Zdeňka Hojdy, CSc. má práce výstižný titul, ovšem kostrbatý podtitul. Práci označuje za kvalitní, vyzdvihuje její strukturu (hlavně teoretický základ – terminologické formulace místo paměti, memorie, paměť) a vytyčení čtyř „hlavních“ bojišť. I druhý oponent zastává názor, že stranou zůstaly menší pomníky a pomníčky. Tento výběr ale není zcela na škodu, neb toto práce zbavuje popisnosti. Proč ale je na bojišti u Hradce Králové zmíněna „jen“ baterie mrtvých, a ne „rozptýlený pomník“? Oponent velmi vysoko cení první kapitulu (metodologické vymezení pojmů kolektivní paměť, kultura vzpomínání, pieta, memorie, tradice versus paměť, pomníkové festivity, zapomínání). Pojem pomníková festivity navrhuje nahradit ovšem pojmem modifikační festivity. Zároveň klade doplňující otázku, jak lze pojem Nachleben, který je obvykle vztahován k osobám a událostem, dávat do souvislosti s pomníky? Dále oponent ve svém posudku nadnesl otázku obsazování veřejného prostoru. Oponent uvedl ještě některé nepřesné formulace, například „paměť disponuje césurou“, „pomník jako úložiště paměti, jež se postupně vyčerpává“, uvedl též některé jazykové prohřešky a neologismy. V literatuře postrádá pouze tři tituly. Kritika se ovšem dle oponenta týká marginálií. Práce je koncepčně zdařilá, vyznačuje se metodicky

poučeným přístupem, nejedná se o popisné ani faktograficky přetížené dílo. Po určitých úpravách možno vydat tiskem.

Kandidát Vojtěch Kessler reagoval na posudky oponentů. K posudku PhDr. Pavla Bělíny, CSc. dodal následující: Chronologické řazení nepovažuje za ulehčení práce, ale autor chápe jednotlivé příklady jako na sobě nezávislé příběhy, chronologie tudíž není podstatná a představuje pouze jeden z možných systémů, jak práci uspořádat. K opomenutí některých pomníků podotknul, že v první verzi textu disertační práce byl obsažen větší počet pomníků, což ve své podstatě vedlo k tomu, že tato verze práce byla faktograficky přetížená, a působila by jako „vylepšený turistický průvodce“. K výtce, že existují i jiné pomníky připomínající válku v roce 1866, než je Chlum, podotknul de facto to samé. Zařazení většího množství pomníků by zapříčinilo popisnost práce, a vzhledem k tomu, že Vojtěch Kessler působí v Komitétu pro udržování pomníků z roku 1866, práci by zatížily i osobní postoje i přílišná aktualizace. K záměně pojmů Chlum / Chlumec, i k nepřesnému počtu padlých ruských vojáků dodal, že v celkovém rozměru práce to je irelevantní.

Doc. PhDr. Zdeňku Hojdovi, CSc. kandidát poděkoval za mnoho inspirativních podnětů i za dobrý a pečlivý posudek. K opomenutí ostatních pomníků, kterých je na královéhradeckém bojišti šest set, se vyjádřil stejně jako v případě prvního posudku. Podle Kesslerova názoru je reprezentační festivita něco jiného než festivita modifikační a s názorem oponenta se zcela neztotožňuje. Kessler se domnívá, že druhý život (Nachleben) pomníků existuje, propojení je komplementární. Pomník je přepsán a převrstven jinou pamětí. Ovšem tato otázka zasluhuje hlubší terminologické promyšlení. Podle oponenta ještě chybí pojmy stereotyp a krajino tvorný prvek. Vojtěch Kessler na tuto výtku uvedl, že uvažoval o jejich zařazení, ovšem ustoupil od toho, neboť by to práci nasměrovalo jiným směrem, někdy i k popisnosti. Dále Vojtěch Kessler podotkl, že faktografické připomínky oponenta jej povedou dál.

Předsedkyně komise zahájila **diskuzi**:

Prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. vyslovil názor, že volba jednoho pomníku na hradeckém bojišti připadá v úvahu při případném rozšíření práce. Podotkl taktéž, že koncept Nachleben je i v tomto případě smysluplná cesta, zejména v případě českých dějin, hlavně pro české dvacáté století.

Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. dodal, že by se měla blíže vysvětlit problematika baterie mrtvých.

Prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc. uvedl, že přístup Vojtěcha Kesslera vylučuje krajino tvorbu, pro tento případ by se hodilo zpracovat třeba osarium u Jičína, což je jiný případ.

PhDr. Jan Randák, Ph.D. navrhl zapojit možnost, jak pomníky pomáhají číst krajinu. Zároveň dodal, že témata, které chybí dr. Bělinovi náleží do jiné perspektivy.

Prof. PhDr. Eduard Maur, Ph.D. uvedl, že některé pomníky byly stavěny jako krajinná monumenta či dominanta, například památník bitvy u Kolína.

Prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc. se otázal Vojtěcha Kesslera, co jej vedlo právě k volbě baterie mrtvých, na což Kessler odpověděl, že základní termín pieta a baterie mrtvých už svým názvem tu pietu symbolizují.

Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. doporučil disertační práci k publikaci, a podotkl, že by též bylo vhodné zohlednit práci Františka Grause *Lebendige Vergangenheit*, jež byla inspirací mimo jiné pro práce Jaroslava Čechury či Jiřího Raka. Následovalo doporučení zohlednit i současnou anglosaskou literaturu. Vojtěch Kessler na okraj dodal, že je možné zapojit i Hrochův koncept vědomí, nevědomí a povědomí. Prof. PhDr. Eduard Maur, CSc. dále nadnesl otázku, která česká práce poprvé zmínila termín druhý život.

Předsedkyně komise všem poděkovala za diskuzi.

Zásadní připomínky zpochybňující přístup nejsou.

Předsedkyně vyzvala k tajnému hlasování.

Vyhlášení výsledků tajného hlasování:

Počet členů komise – 5

Přítomno členů komise – 4

Kladných hlasů – 4

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: Anna Košátková

Podpis předsedkyně komise: